

Strokovni članek / 1.04

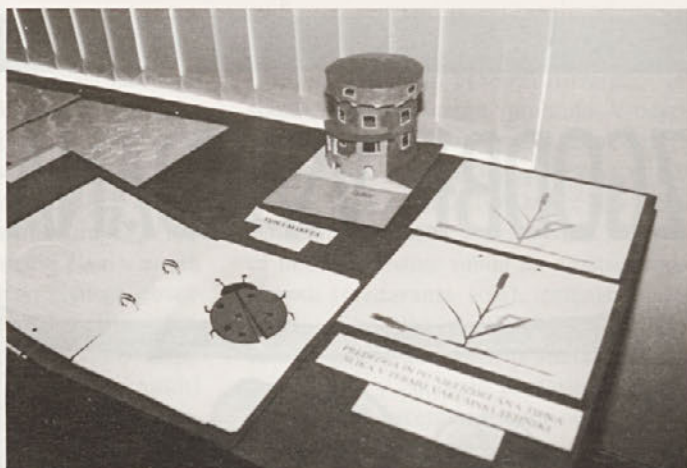
Saša Poljak

EDINA TEMA JE NEZNANJE

Poročilo o novi potujoči razstavi Pokrajinskega muzeja Kočevje o šolstvu in skrbi za slepe in slabovidne na Slovenskem

V Pokrajinskem muzeju Kočevje smo junija 2002 odprli razstavo Edina tema je neznanje – šolstvo in skrb za slepe in slabovidne na Slovenskem. Za njeno postavitev smo se odločili, ker je med obema vojnama v Kočevju deloval Zavod za slepe oziroma Zavod za slepo deco. Postavitev razstave sem ob pomoči direktorja Ivana Kordiša prevzela Saša Poljak, ko sem se aprila v muzeju zaposlila kot pripravnica.

Zavod za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani, ki je naslednik kočevskega zavoda, je veliko pisnega gradiva oddal v Arhiv Slovenije. Zgodovinarica in sociologinja Darja Poljanec mi je bila v pomoč pri izbiri škatel z arhivskim gradivom, saj je takrat končevala svojo diplomsko nalogo o razvoju slovenskega zavoda za slepe ter izobraževanja slepih in slabovidnih do konca druge svetovne vojne. Tako sem pregledala približno polovico arhivskih enot in izbrala dokumente o delovanju kočevskega zavoda. Predmete sem poiskala pri različnih ustanovah slepih in slabovidnih. Zavod za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani nam je posodil stare učne pripomočke, kot so Braillove in Hebboldove tablice, Braillov pisalni stroj, reliefni zemljevidi in globus, pa tudi sodobna učila, kot so tipne slike, makete in mobilni atlas. Delujočo računalniško opremo, prilagojeno slepim in slabovidnim, je posodila Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije. Tako si lahko slepi in slabovidni pri ogledu razstave med drugim pomagajo tudi z Braillovo vrstico, Braillovim tiskalnikom in računalniškimi programi, kot sta Zoom text za povečavo zaslonske slike in Jaws, angleška različica programa Govorec, ki bere besedilo z zaslona. Podjetje Dioptra je posodilo elektronsko lupo, s katero si lahko obiskovalci razstave pomagajo pri ogledovanju dokumentov. Predmete iz pletarske delavnice, ki je na razstavi postavljena kot primer klasične zaposlitve slepih in slabovidnih, pa je posodil Center slepih in slabovidnih Škofja Loka. Podatke iz literature o slepih in slabovidnih sem dopolnila še z življenjskimi zgodbami učiteljice v kočevskem zavodu

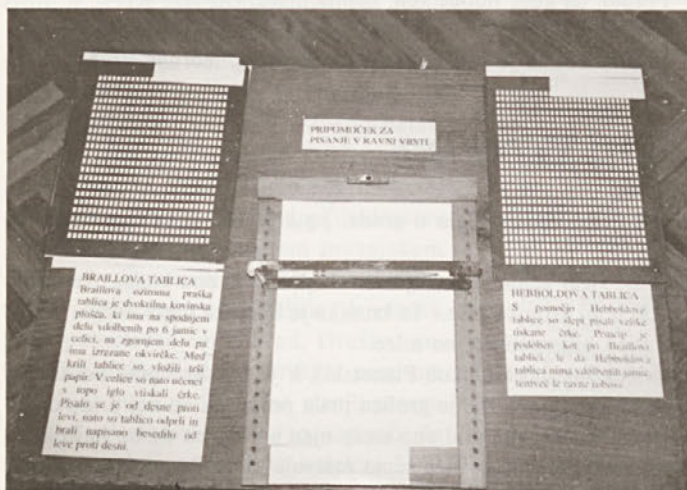

Sodobni učni pripomočki, prilagojeni za slepe in slabovidne: tipne slike, izdelane v termovakuumske tehniki, in maketa tabora v Lokvah. Foto: Saša Poljak.

Vilme Kralj – njeno zgodbo je zapisala dr. Marija Makarovič – ter gojencema Marice Lampič in Franca Noseta. Kako danes poteka življenje in delo na Zavodu za slepo in slabovidno mladino, pa sem izvedela iz pogovorov s sodelavci zavoda in gojencem Rokom Mulcem.

Razstava prikazuje zgodovinski razvoj slovenskega zavoda in šole za slepe, pri čemer poudarja predvsem njuno delovanje v Kočevju. Predstavlja potek in možnosti izobraževanja slepih in slabovidnih ter ugotavlja pomen zavoda za slepe v različnih obdobjih. Pripoveduje tudi o življenju slepih in slabovidnih nekdaj in danes ter poskuša opozoriti na njihovo nadarjenost in ustvarjalnost. Zasnova je tridelna. Prvi del na kratko prikaže zgodovinski razvoj šolstva in skrbi za slepe in slabovidne otroke od prvega zavoda za slepe v Franciji, prek ustanovitve slovenskega zavoda do začetkov preoblikovanja Zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani v osrednjo ustanovo za pomoč slepim in slabovidnim učencem v rednem izobraževanju. Drugi del razstave prikazuje življenje in šolanje gojencev v kočevskem zavodu za slepe, pri čemer sta poudarjena pouk geografije in pletarstvo. Postavljeni sta učilnica s starimi zemljevidi, Braillovim pisalnim strojem in drugimi učili ter pletarska delavnica z izdelki gojencev kočevskega zavoda in izdelki še živečega slepega pletarja Franca Noseta, ki se je šolal v Kočevju. Tretji del razstave prikazuje sodobne tiflopedagoške pripomočke in metode učenja slepih in slabovidnih, kot so mobilni atlas, tipne slike, elektronska lupa in prilagojena računalniška oprema.

Želja ustvarjalcev razstave je poudariti pomen zavoda za izobraževanje slepih in slabovidnih učencev ter vpliv na njihovo življenje, kar je zaradi zakona o integraciji še posebno aktualno. Razstava je namenjena in prilagojena tako videčim kot slepim in slabovidnim, in sicer z izbiro ustrezne velikosti in barve panojev, tiska, z lupami za povečavo tiska, besedila in podnapisov v povečanem tisku in Braillovi pisavi (pri čemer smo estetski vidik zanemarili zaradi funkcionalnosti in enakovrednosti obeh zapisov), predmetov, ki jih je mogoče čim bolj otipati, zvočnih posnetkov intervjujev z gojenci kočevskega in ljubljanskega zavoda, glasbenimi posnetki skupine Slepi potnik, filmi in tako naprej. Prav zato, ker je namenjena obema vrstama občinstva, videčim in slepim oziroma slabovidnim, nam je pomenila še poseben izziv. Z zelo uporabnimi nasveti so nam bili vedno v pomoč sodelavci Zavoda za slepo in slabovidno mladino in Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije. Na obeh ustanovah so nam v Braillovi pisavi natisnili vabila

Stari pripomočki za učenje črnega tiska in Braillove pisave: Braillova tablica za pisanje Braillove pisave, pripomoček za pisanje v ravni vrsti in Hebboldova tablica, s katero so pisali velike tiskane črke črnega tiska. Foto: Saša Poljak.

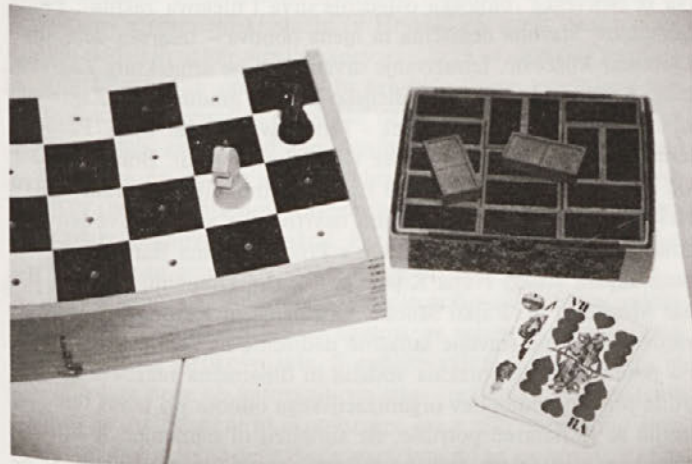

Pletarska delavnica: pletarstvo je predstavljeno kot primer klasičnega poklica slepih in slabovidnih. Foto: Saša Poljak.

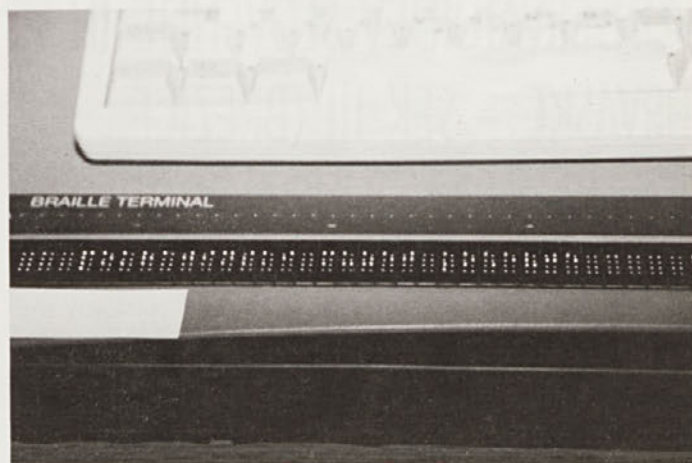
na razstavo, podnapise za predmete in zloženko s kratko vsebino razstave.

Ker je problematika izobraževanja slepih in slabovidnih vseslovenska, je razstava zasnovana kot gostujoča. Za gostovanja smo že dogovorjeni na Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije,

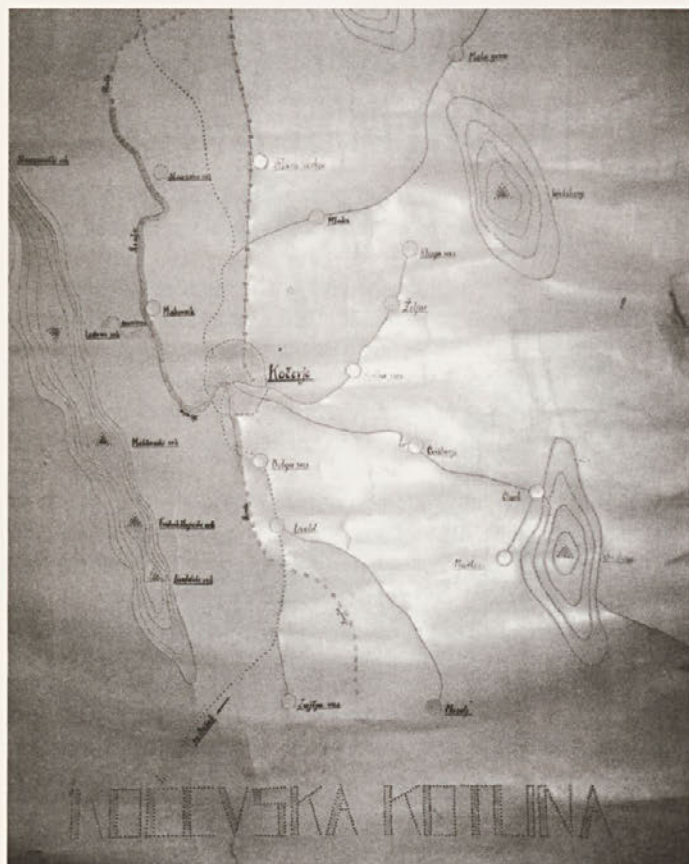
na Zavodu za slepo in slabovidno mladino, v Loškem muzeju, Gorenjskem muzeju in Slovenskem šolskem muzeju. Skupaj z Zvezo in Šolskim muzejem se dogovarjamo tudi za izdajo razstavnega kataloga v črnem tisku in Braillovi pisavi. Upamo, da bomo s to razstavo spodbudili prilagajanje muzejev oziroma muzejskih razstav slepim in slabovidnim.

Igre, prilagojene slepim in slabovidnim: pri šahu se črne figure od belih ločijo po žebličku na vrhu figure, bela polja so izbočena, vsa polja pa imajo luknjice, v katere se zatikajo figure, domine imajo izbočene pike, karte pa so zaznamovane z Braillovo pisavo. Foto: Saša Poljak.

Braillova vrstica z napisom Pokrajinski muzej Kočevje v Braillovi pisavi. Foto: Saša Poljak.

Tipni zemljevid v Kleinovi tehniki z Zavoda za slepo deco Kočevje, trideseta leta 20. stoletja. Foto: Saša Poljak.

Strokovni članek / 1.04

*Aña Mlinar, Ksenija Petrić,
Dušan Strgar, Dušan Štepec*

KRATKO POROČILO IN UGOTOVITVE 3. SIMPOZIJA ETNOLOGOV KONSERVATORJEV SLOVENIJE IN HRVAŠKE – SEK III (BREŽICE, 12., 13. IN 14. JUNIJA 2002)

Letos smo člani organizacijskega odbora SEK III uspešno spravili pod streho tretji simpozij slovenskih in hrvaških etnologov konservatorjev, ki je potekal med 12. in 14. junijem v Posavskem muzeju Brežice. Med pripravo dnevnega reda smo se zopet znašli pred dejstvom, da finančne podpore pristojnega ministrstva ne bo in si bo treba tudi pri organiziranju tokratnega simpozija pomagati z izkušnjami in iznajdljivostjo, predvsem pa z veliko entuziazma. Že pri pripravi smo se strinjali, da je treba simpozij osredotočiti na eno oziroma največ dve temi in ju poskušati osvetliti z več

zornih kotov, pri čemer bo možno priti do ustreznih odgovorov. Hkrati smo si zastavili nalogo, da izberemo takšno temo, ki bi bila zanimiva za najširši krog strokovnjakov s področja varstva kulturne dediščine, saj se zavedamo, da obravnavanje in reševanje vprašanj v samo eni stroki ne prinaša tehtnejših rezultatov in se je nujno lotevati tovrstnih strokovnih srečanj interdisciplinarno.

Zaradi omenjenega je organizacijski odbor sklenil poudariti dva problemska sklopa, za katera smo menili, da sta pereča in bi jima bilo treba nameniti ustrezno strokovno pozornost. To sta delo konservatorja in kustosa ter njuno sodelovanje in lesena stavbna dediščina – proučevanje, posegi, metode in zaščita lesa. Hkrati smo menili, da sta sklopa dovolj široka (na teoretski in praktični ravni) in zahtevata interdisciplinarno sodelovanje strokovnjakov. Ob konservatorjih, kustosih in restavratorjih, ki delamo na področju varstva premične in nepremične kulturne dediščine, so predavali tudi profesorji z oddelkov obeh filozofskih fakultet in fakultet za arhitekturo, ljubljanskega gozdarskega inštituta, zagrebške gozdarske fakultete ter srednje gradbene, geodetske in ekonomske šole. Na simpoziju je bilo predstavljenih 21 referatov. Tisti iz prvega sklopa so se dotikali teoretičnih vprašanj (dr. Tomislav Šola, Putujući kustosi ili razumijevanje posla kao razumijevanje poslanja; dr. Ivo Maroević, Kulturna baština u ruralnom prostoru između kustosa i konservatora; dr. Vito Hazler, Interdisciplinarnost spomeniškega varstva) in vprašanj, ki so povezana z delom konservatorja in kustosa neposredno v praksi (mag. Jože Hudales, Kavčnikova domačija – teoretična načela konservatorja in kustosa, aplikacije, kompromisi, napake; dr. Ljubo Lah, Muzej na prostem in »in situ« varovana dediščina; Zvezdana Antoš, Iz iskustva kustosa etnologa na terenskom izraživanju; Eda Belingar, Primeri in izkušnje sodelovanja konservatorja in kustosa /Jakopinov skedenj, Jurijeva štala v Škocjanu in Slamčeva hiša v Pliskovici; Ana Mlinar, Privatne etnografske zbirke kao kulturno dobro – konservatorski aspekt; Ida Vranić in Zdravko Živković, Uredjenje i prezentacija Jurlinovihi dvora u Primoštenu). V drugem delu pa so bili predstavljeni referati, s katerimi so avtorji poskušali s različnih zornih kotov osvetliti vprašanje ohranjanja in varstva lesene stavbne dediščine (Elizabeta Benko Mächtigt, Ogroženost in zaščita lesa; Ksenija Petrić, Problem zaštite i očuvanja konstrukcija i elemenata povijesnih građevina izvedenih u drvetu; dr. Tom Levanić, Dendrokronologija v službi varovanja naravne in kulturne dediščine; dr. Jelena Trajković, Radionice konzervacije drva – iskustva iz Norveške /biološka oštećenja drva i njegova zaštita; Elena Simeonov, Stavbna dediščina in njena obnova – tesarska dela; doc. Ljubomir Mišević, Izraživanje drvene urbane arhitekture Zagreba; mag. Ksenija Marković, Tradicijsko drveno graditeljstvo Zagrebačke županije; Damjana Pediček - Terseglav in Pater Mali, Prenova lesenega dela »Dolinčkove« hiše v Dolu pri Sori; dr. Branko Djaković in Anita Paun - Gadža, O ruralnom tradicijskom graditeljstvu Hrvatskoga Zagorja s posebnim osvrtom na »melin« /vodenicu; Andrejka Ščukovt, Lesene kašče v Posočju; Jasna Bartoniček, Drvena kapela svetog Ivana Krstitelja u staroj Drenčini; Andreja Bahar Muršič in dr. Rajko Muršič, Gokajama in Kazanava – primeri varovanja lesenih stavbnih kulturnih dediščin na Japonskem). Po predavanjih je potekala vodena in dinamična razprava ter potrdila pravilno odločitev organizacijskega odbora pri izbiri tem. Že tretjič se je namreč potrdilo, da simpozij ni namenjen le etnologom konservatorjem, temveč širšemu krogu strokovnjakov, ki se ukvarjajo z varstvom kulturne dediščine. Simpozij smo sklenili s strokovno ekskurzijo na Bizeljsko. Ogledali smo si etnografsko zbirko Marije Sušnik, Najgerjevo repnico in Kovačičevo hišo, na koncu pa se ustavili v Artičah, kjer je bila predstavitev poteka obnovitvenih del na Banovi domačiji.